

2. OSAAMINEN JA KOULUTUS

2.1 Ammattipätevyyksien ja kelpoisuusehtojen tarkastelu

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 200 000 €

Aikajänne: 7/2018–9/2019

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Hallituksen reformiministeriryhmä on valmistellut toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on vähentää kuntien tehtäviä ja velvoitteita mm. kelpoisuuksia päivittämällä ja väljentämällä. Hallituksen puoliväliriihessä 25.4.2017 linjattiin työllisyyteen liittyvien toimien yhteydessä, että OKM:n johdolla valmistellaan selvitys, missä ammateissa/tehtävissä ammattipätevyyksien edellytyksiä voitaisiin edelleen lieventää. Tutkimus- ja selvityshankkeen tehtävänä on tukea tätä OKM:n vastuulla olevaa selvitystä.

Ministeriöt ovat kartoittaneet vuosina 2014 - 2017 kaikki hallinnonalojensa säännellyt ammatit ja niihin liittyvän mahdollisen EU-sääntelyn. Kelpoisuusvaatimusten joustavoittaminen ja poistaminen on osoittautunut useilla aloilla haastavaksi, koska sääntelyn katsotaan turvaavan esimerkiksi yleistä turvallisuutta, kansanterveyttä tai toiminnan laatua.

Säännellyllä ammatilla tarkoitetaan tehtävää, johon on yksilöity säädöspohjainen kelpoisuusvaatimus. Säänneltyjen ammattien lisäksi on ammatteja, joiden harjoittamiseen on esimerkiksi ministeriöiden ohjeisiin tai kuntien päätöksiin perustuvia vaatimuksia tai muita vaatimuksia, kuten kielitaitovaatimuksia.

Kelpoisuudet perustuvat yhä pääsääntöisesti tietyn tutkinnon suorittamiseen. Kelpoisuuden ehdoissa on otettu vähemmän huomioon muita koulutuksia ja tapoja hankkia ja tunnustaa osaamista. Tästä on arvioitu olevan seurauksena, että koulutusjärjestelmän tuottamaa osaamista ei hyödynnetä täysimääräisesti.

On tarpeellista kartoittaa nykytilannetta sekä tarkastella, onko kelpoisuusvaatimuksia ja muita pätevyysvaatimuksia mahdollista joustavoittaa siten, että erilaisten tutkintojen ja tutkintoa täydentävän koulutuksen tuottaman osaamisen hyödyntäminen tehostuisi ja työvoiman liikkuminen ja osaavan työvoiman rekrytointi helpottuisi?

Selvitys- ja tutkimushanke tulee toteuttaa työelämäyhteistyössä.

Tutkimuskysymyksiä:

- Missä ammateissa/toimialoilla nykyiset lainsäädäntöön perustuvat yksilöidyt kelpoisuusvaatimukset ovat aiheuttaneet rekrytointivaikeuksia?
- Missä ammateissa, toimialoilla ja tehtävissä sovelletaan pätevyysvaatimuksia, jotka eivät perustu lainsäädäntöön? Millaisia nämä vaatimukset ja niiden vaikutukset ovat?
- Missä ammateissa lainsäädäntöön perustuvaa ja muuta sääntelyä olisi mahdollista keventää siten, että kuntien tehtävät ja velvoitteet vähenisivät ja työvoiman liikkuminen ja osaavan työvoiman työllistyminen helpottuisi?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallituksen puoliväliriihi, työllisyyteen liittyvät toimet: http://vnk.fi/documents/10616/4610410/Toimintasuunnitelma+H_5_2017+280417.pdf

2.4 Jatkuvan oppimisen rakenteet – kansainvälinen vertailu

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 100 000 €

Aikajänne: 7/2017–12/2018

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Suomen kilpailukyky rakentuu korkealle osaamiselle, kestäväälle kehitykselle sekä ennakkoluulottomalle uudistamiselle kokeiluja ja digitalisaatiota hyödyntäen. Pitkän aikavälin tavoitteena on osaamis- ja koulutustason nostaminen, mikä tukee yhteiskunnan uudistumista ja mahdollisuuksien tasaa arvoa. Meneillään on globalisaation ja uuden teknologian aiheuttama voimakas työn murros. Tekoäly, robotiikka, digitalisaatio sekä demografisiin ja arvopohjaan liittyvät muutokset synnyttävät nopeasti ja usein ennakoimattomasti uusia osaamistarpeita. Parhaiten tässä muutoksessa selviävät ja siitä hyötyvät maat, joiden työtä ja osaamisen tukevat rakenteet ja rahoitus reagoivat nopeasti muuttuviin tarpeisiin. Tästä syystä hallitus on päättänyt käynnistää Jatkuvan oppimisen reformin (Osaava Suomi), jonka tueksi arvioidaan mm. opintovapaa- ja aikuiskoulutustukea koskevan lainsäädännön uudistustarpeita tutkintoa ja tutkinnon osia pienempien kokonaisuuksien, jatko- ja täydennyskoulutusten sekä työn ohessa tapahtuvan opiskelun lisäämiseksi. Esitettävän TEAS-hankkeen tarkoituksena on osaltaan vastata reformin uudistushankkeiden tietotarpeisiin.

Jatkuvalla oppimisella viitataan ihmisen koko elämänkaaren aikaiseen, monelle elämänalueelle ulottuvaan oppimiseen. Jatkuva oppiminen kattaa muodollisen koulutusjärjestelmän mukaisen oppimisen sekä sen ulkopuolella ja siitä täysin riippumatta tapahtuvan oppimisen. Kehittyneet korkean teknologian maat kehittävät parhaillaan uusia tapoja tukea uudelleen kouluttautumista, työssä ja sen ulkopuolella tapahtuvaa osaamisen kehittämistä sekä työn ja opiskelun yhteensovittamista. Merkittävässä roolissa tässä asetelmassa ovat jatkuvaa oppimista tukevat rakenteet, kuten työssä ja sen ohessa tapahtuvan koulutuksen rahoitus, verotus, lainsäädäntö, sosiaaliturva sekä muut puitteet.

Selvityksen on tarkoitus tuottaa ajanmukainen kuva siitä, kuinka Suomen keskeiset, korkean teknologian verrokkimaat ovat reagoineet työn murrokseen ja järjestäneet jatkuvan oppimisen rahoituksen ja rakenteet. Keskeistä on nostaa esiin ne käytössä olevat tai suunnitellut toimenpiteet, joilla verrokkimaat pyrkivät edistämään kansalaistensa jatkuvaa oppimista. Tarkasteltavat verrokkimaat sovitetaan yhdessä hankkeen ohjausryhmän kanssa selvityksen ensimmäisen osan valmistumisen jälkeen. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi Singapore, Tanska, Korea, Alankomaat ja Ruotsi. Hankkeen loppuraportin tulee sisältää kuvaukset verrokkimaiden parhaimmista menettelytavoista jatkuvan oppimisen edistämisessä.

Osa I Kirjallisuuskatsaus jatkuvan oppimisen rakenteista

Ensimmäisessä osassa luodaan raportteihin, asiakirja-aineistoihin, haastatteluihin ja olemassa olevaan tietoon perustuen kattava tilannekuva kehittyneiden teollisuusmaiden keskeisimmistä jatkuvaa oppimista tukevista rakenteista. OECD, Euroopan unioni Maailmanpankki, ILO, WEF ja monet muut kansainväliset organisaatiot ovat tuottaneet ajantasaista kokoavaa tietoa eri maiden jatkuvaa oppimista tukevista rakenteista. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on koota kokonaiskuva korkean teknologian maiden keinoista edistää jatkuvaa oppimista sekä purkaa sen esteitä. Hankkeen ensimmäisessä osassa järjestetään lisäksi eri sidosryhmien osaamista hyödyntävä työpaja, jossa kartoitetaan laajasti jatkuvaa oppimista edistäviä tai estäviä rakenteita, joihin hankkeessa tulisi keskittyä.

Osa II Valittujen verrokkimaiden jatkuvan oppimisen rahoituksen ja rakenteiden analyysi

Hankkeen toisessa osassa valitaan kirjallisuuskatsauksen perusteella yhdessä ohjausryhmän kanssa joukko verrokkimaita tarkempaan tarkasteluun. Perusteena valinnalle ovat viitteet kiinnostavista käytössä olevista tai mahdollisesti suunnitelluista menettelyistä, joilla jatkuvaa oppimista pyritään edistämään.

Tässä osassa perehdytään tarkemmin valittujen verrokkimaiden jatkuvaa oppimista tukeviin rakenteisiin ja menettelyihin. Verrokkimaiden hyödyntämistä keinoista toteutetaan perusteellinen asiakirja-analyysi sekä sarja haastatteluita, joiden perusteella muodostetaan monipuolinen kuva käytettyjen menettelyjen ja rakenteiden vaikuttavuudesta, vahvuuksista ja heikkouksista. Hankkeen tarkoituksena ei ole kuvata perusteellisesti verrokkimaiden koulutusjärjestelmiä, työmarkkinoita tai sosiaaliturvaa, vaan nostaa esiin parhaita kansainvälisiä menettelytapoja jatkuvan oppimisen edistämiseksi.

Tutkimuskysymyksiä:

- Millaisin menettelyin Suomen tärkeimmät, korkean teknologian verrokkimaat edistävät jatkuvaa oppimisen toteutumista ja pyrkivät vähentämään sen esteitä?
- Miten havaitut menettelytavat tai mallit soveltuvat käytettäväksi suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa?

Aiheen vaativuus edellyttää selvityshankkeen toteuttajataholta/konsortiolta laaja-alaista ja syvälistä ymmärrystä jatkuvan oppimisen puitteista ja siihen vaikuttavista rakenteista, kuten aikuis- ja korkeakoulutuksesta, työssä ja sen ohella tapahtuvasta oppimisesta, lainsäädännöstä, sosiaaliturvasta, verotuksesta, sekä erilaisista tavoista, joilla julkiset ja yksityiset toimijat pyrkivät osaamisen kartuttamista edistämään.

Toteuttajan tulee lisäksi osoittaa keskeisten kansainvälisten tietolähteiden tuntemus sekä omata laajat kansainväliset verkostot tarvittavan tiedon keräämiseksi. Hanke suunnitellaan ja toteutetaan siten, että syntyvää tietoa voidaan tarjota joustavasti eri ministeriöiden ja valtioneuvoston käyttöön jo hankkeen aikana esimerkiksi väliraportteja tuottamalla.

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hanke kiinnittyy suoraan hallituksen Jatkuvan oppimisen reformin toimeenpanoon sekä laajasti hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan (mm. työllisyys ja kilpailukyky, osaaminen ja koulutus, normien purkaminen), valtioneuvoston strategioihin, eri ministeriöiden tulevaisuuskatsauksiin, tulevaisuusselontekoon, kansalliseen ennakointityöhön, ekosysteemifoorumien toimintaan, OECD:n maa-arviointeihin ja muihin dokumentteihin.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Kirjalliset ja verkkojulkaisuina tuotetut raportit, kirjallinen ja tarpeen mukaan visualisoitu esitys parhaista kansainvälisistä menettelytavoista sekä erilaisia tilaisuuksia tärkeimmille toimijoille ja sidosryhmille.

3. HYVINVOINTI JA TERVEYS

3.3 Sisäilman laatu ja siihen liittyvien terveyshaittojen nykytila ja kehitys yksityisessä ja julkisessa rakennuskannassa Suomessa ja vertailumaissa

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 100 000 €

Aikajänne: 7/2018–7/2019

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikaisen johdolla on valmisteltu Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelma ohjaamaan eri tahojen työtä seuraavien kymmenen vuoden aikana siten, että julkiset rakennukset tervehdytetään ja kaikkien sisäilmasta oireilevien hoitoa ja kuntoutusta tehostetaan. Valmistelussa todettiin, että sisäilmaongelmien aiheuttajina ovat kosteus- ja homevaurioiden lisäksi usein myös vielä vaikeammin tunnistettavia ja yksilöitäviä syitä kuten esimerkiksi toimimaton ilmanvaihto tai eri materiaalien aiheuttamat eri tyyppiset päästöt. Ongelmien syy jäljitetään usein joko rakennusajan tapahtumiin tai rakennusten ylläpitoon.

Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelman tavoite on, että vuoteen 2028 mennessä vakiinnutetaan normaaliin kiinteistönpitoon menettely, jossa rakennusten kunto, tarkoitukseensa sopivuus ja käyttäjien kokemukset tarkistetaan säännönmukaisesti ja tilannetta arvioidaan moniammatillisessa yhteistyössä. Samalla tehostetaan terveydenhuollon toimia siten, että ihmisiä tuetaan ja hoidetaan sisäilmaan liittyvissä terveysongelmissa eri tilanteissa. Valtioneuvoston periaatepäätös Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmasta on tarkoitettu hyväksyä 3.5.2018. Ohjelman päätavoitteet on esitelty tarkemmin luvussa 1. Toimenpidealueet esitellään ohjelmassa luvuittain.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää tarkempaa tietoa monista kysymyksistä. On tärkeä välittää eri tahoille tietoa ongelmien ratkaisusta ja siitä, mitkä tekniset tai muut menetelmät näyttävät toimivan eri tilanteissa. Toimenpideohjelman tueksi tarvitaan lisäksi tutkimustietoa niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat sisäilmaongelmien ja niistä aiheutuvien terveydellisten, sosiaalisten, taloudellisten ja mahdollisesti muidenkin vaikutusten ja haittojen muodostumiseen. Sisäilmaongelmia esiintyy edelleen runsaasti ja huonolle sisäilmalle altistuu päivittäin suuri määrä ihmisiä. Tutkimusta tarvitaan näiden tilanteiden tunnistamiseksi ja toimivien ratkaisujen määrittämiseksi ja kohdentamiseksi tarkoituksenmukaisella tavalla toimenpideohjelman toimeenpanon aikana.

Terveet tilat 2028 –ohjelmakauden alussa on tarve tarkistaa nykytilaa koskevia tietoja. Tietotarve koskee nimenomaan käytettävissä olevaa tietoa Suomen ja eräiden muiden maiden julkisen rakennuskannan sisäilman laadusta, nykytilanteesta ja kehityksestä, sekä käytettävissä oleva tietoa myös yksityisen rakennuskannan sisäilman nykytilanteesta, laadusta ja kehityksestä. Tämä tietotarvekuvaus koskee tarvetta päivittää nykytilatieto sisäilman laadusta rakennuksissa Suomen lisäksi eräissä muissa maissa, ja sisäilman laadun ja ongelmien määrien mahdolliset erot ja yhteneväisyydet yksityisellä ja julkisella puolella. Nyt toteutettava nykytila selvitys olisi tarkoitettu toistaa Terveet tilat 2028 –ohjelmakauden lopulla. Suomen tilannetta on tarkoitettu verrata eräiden muiden maiden tilanteisiin, jotka voisivat olla Ruotsi, Norja ja Baltian maat. Maiden valintaan vaikuttaa myös tiedon saatavuus.

Selvityksessä tarkastellaan keskeisiä keinoja, joita käytetään tai suunnitellaan käytettäväksi sisäilmaongelmien vähentämiseksi julkisella sektorilla ja yksityisellä sektorilla. Selvityksessä tarkastellaan keskeisiä keinoja, joita käytetään tai suunnitellaan käytettäväksi sisäilman aiheuttamien terveyshaittojen/-riskien havaitsemiseksi ja vähentämiseksi.

Julkaisuja:

- Valtioneuvoston periaatepäätös Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelmasta, tulossa 3.5.2018, VNK 2/2018
- Ulla Haverinen-Shaughuessa, Hanna Leppänen, Anne Hyvärinen: Altistuminen sisäympäristössä – yleisyys Suomessa ja pohjoismaissa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL), 2018 (tulossa oleva julkaisu).
- Toimintakykyä rajoittava sisäilmaoireisto, Heikki Frilander, Kirsi Karvala, Markku Sainio, Aki Vuokko, TTL, Raportti 20.3.2018.
- Kuntien rakennuskannan kehitys- ja säästöpotentiaali –hanke (VNK, VN:n selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 5/2018, 5.2.2018)
<http://tietokayttoon.fi/documents/10616/6354562/5-2018-Kuntien+rakennuskannan+kehitys-+ja+s%C3%A4%C3%A4st%C3%B6potentiaali.pdf/09dcb7ab-0e4a-43c4-aa08-1c393bcce686?version=1.0>
- Rakennusten kosteus- ja homeongelmat, Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2012.
https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/trvj_1+2012.pdf
- Kehitysehdotuksia kuntien julkisten rakennusten sisäilmaongelmien vähentämiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi, loppuraportti, Kosteus- ja hometalkoot, 30.12.2011.
[http://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Ohjelmat_ja_strategiat/Paattyneet_hankkeet/Kosteus_ja_hometalkoot\(12650\)](http://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Ohjelmat_ja_strategiat/Paattyneet_hankkeet/Kosteus_ja_hometalkoot(12650))
- Boverket, Åberg O, Thunborg J, "God bebyggd miljö – förslag till nytt delmål för fukt och mögel – resultat om byggnaders fuktskador från projektet BETSI", The Swedish National board of Housing, Building and Planning, Karlskrona, Sweden, 2011.
<https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2011/god-bebyggd-miljo--forslag-till-nytt-delmal-for-fukt-och-mogel/>

Tutkimuskysymyksiä:

- Kuinka paljon yksityisellä sektorilla ja julkisella sektorilla arvioidaan olevien sisäilmaongelmaisia rakennuksia mukaan lukien asunnot, koulut, päiväkodit, hoitolaitokset, kasarit, liike- ja teollisuusrakennukset ja tarpeen mukaan muut käytössä olevat rakennukset
- Kuinka paljon yksityisellä sektorilla ja julkisella sektorilla arvioidaan olevien sisäilmaongelmaista oireilevia tai sairastuneita ihmisiä
- Onko maiden välillä eroja siinä, mitkä sairaudet katsotaan voivan aiheutua huonosta sisäilmasta; ja näkyykö tämä tautiluokituksissa? Mitkä oireet katsotaan tyypillisesti aiheutuvat huonosta sisäilmasta?
- Miten kiinteistöjen kuntoa selvitetään, minkälaisin menetelmin ja miten usein? Onko kuntotarkastuksiin veloitetta tai mihin niiden teettäminen perustuu?
- Mitä eroja tai yhtäläisyyksiä on havaittavissa rakennusten sisäilman nykytilasta ja terveysvaikutuksista ihmisiin sen mukaan, omistaako rakennukset yksityinen, valtio tai kunta?
- Mitä eroja tai yhtäläisyyksiä on havaittavissa rakennusten sisäilmaongelmiin puuttumisessa sen mukaan, omistaako rakennukset yksityinen, valtio tai kunta?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Pääministerin aloitteesta koolle kutsuttu parlamentaarinen pyöreän pöydän keskustelu 9.6.2017 suositteli julkisen rakennuskannan sisäilmaongelmiin ja näistä johtuviin terveyshaittoihin puuttumista aikaisempaa tehokkaammin. Keskustelun taustalla oli mm Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintö vuonna 2013 (TrVM 1/2013 vp) ja sen johdosta annetut lausumat.

Hallituksen strategiaistunto 9.10.2017 keskusteli asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikaisen esityksen pohjalta ohjelmasta, joka kattaisi toimet sisäilmaongelmaisten julkisten rakennusten ja oireilevien ihmisten määrän vähentämiseksi. Hallitus suositteli, että ehdotettujen toimenpiteiden lisäksi ohjelmakauden alussa hankittaisiin tietoa Suomesta ja vertailumaista sisäilman laadun nykytilasta ja kehityksestä yksityisessä ja julkisessa rakennuskannassa.

Terveet tilat 2028 -hankeryhmä hyväksyi kokouksessaan 7.3.2018 vertailumaiden tilannetta sekä yksityisen sektorin tilannetta koskevan selvityksen toimenpiteeksi, joka aloitetaan jo vuoden 2018 aikana.

Hallitus hyväksyi kehysriihessä 10.-11.4.2018 Terveet tilat 2028 -hankkeen kehukset vuosille 2019-2022. Valtioneuvoston periaatepäätös Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelmasta on tarkoitus hyväksyä 3.5.2018.

Raportointi:

Selvityksen aikana ja päätteeksi Terveet tilat 2028 toimeenpanohankkeella olisi oltava käytettävissä:

- Väliraportti Policy Briefin muodossa 1/2019 sekä varsinainen raportti 7/2019 mennessä.
- Tieto tulee esittää siten, että eritellään tekijöitä, jotka kuvaavat nykytilaa ja määrittävät kehitystä sekä sen seuranta.
- Tavoitteena on kuvaus tekijöistä, joilla on merkitystä eri maiden tilanteen sekä yksityisen ja julkisen rakennuskannan sisäilman laadun arvioinnissa.
- Edellä mainitut tekijät tulee kuvata siten, että niiden arviointi Terveet tilat 2028 –ohjelmakauden loppupuolella (noin 2027) on mahdollista.

4. BIOTALOUS JA PUHTAAT RATKAISUT

4.11 Pitkän aikavälin vähäpäästöisyysstrategian taustaselvitys

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 400 000 € (osahanke 1: 300 000 €; osahanke 2: 100 000 €)

Aikajänne: 7/2018–1/2019

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Valmisteilla olevan hallintomalliasetuksen mukaan Suomen on laadittava ja toimitettava Euroopan komissiolle 30 vuoden päähän ulottuva pitkän aikavälin vähäpäästöisyysstrategia, jolla tavoitellaan: (a) UNFCCC:n ja Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaisia kasvihuonekaasupäästöjen rajoituksia ja nielu- ja poistumien lisäämistä, (b) 2 asteen tavoitteen ja edelleen 1,5 asteen tavoitteen saavuttamista ja (c) unionin pitkän aikavälin kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamisen ja nielu- ja poistumien lisäämisen tavoitetta vähentää kustannustehokkaasti päästöjä 80-95 % vuodesta 1990 vuoteen 2050.

Hallitus on päättänyt, että Suomi toimittaa vähäpäästöisyysstrategiansa komissiolle tämän hallituskauden aikana. Taustaselvityksen tulokset on siten saatava valmistelijoiden käyttöön vielä vuoden 2018 aikana. Neuvottelut EU:ssa vähäpäästöisyysstrategiassa raportoitavista asioista on kesken (tilanne 4/2018), minkä takia hankkeessa selvitettävät asiat saattavat vielä muuttua ja voi tulla tarpeen tarkentaa hankkeen tutkimuskysymyksiä toteuttajan kanssa hankkeen aikana.

Hanke palvelee myös ilmastolain mukaisen kerran kymmenessä vuodessa laadittavan pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman taustaselvitystarpeita sekä Pariisin sopimuksen mukaisen pitkän aikavälin vähäpäästöstrategian valmistelutyötä.

Hanke koostuu kahdesta osahankkeesta: 1) Kokonaispäästökehitys ja 2) Maatalous- ja LU-LUCF -sektorit. Osahankkeet 1 ja 2 kytkeytyvät yhteen erityisesti pitkän aikavälin tavoitteeseen nielu- ja päästöjen tasapainosta. Osahankkeiden 1 ja 2 toteutus edellyttää eri tutkimusalojen asiantuntemusta, jolloin hankkeen jakaminen osahankkeisiin mahdollistaa tarjouksen jättämisen molempiin tai vain toiseen osaan.

Osahanke 1 (kokonaispäästökehitys)

Tutkimuskysymyksiä:

- Minkälainen olisi Suomen kasvihuonekaasukehitys ja karkea energiatase vuoteen 2050 ilman uusia energia- ja ilmastopoliittisia toimia (ns. vertailuskenaario ja sen keskeiset oletukset esim. toimintaympäristön muutokset)?
- Mikä olisi Suomelle sopiva pitkän aikavälin strategian/suunnitelman tavoite hiilineutraalisuudelle, ja mitä vaihtoehtoja sen määrittelemiselle on?
- Mikä on Suomelle sopiva pitkän aikavälin päästövähennystavoite vuodelle 2050 ja mikä on aikavälin 2030-2050 siihen sopiva päästökehityspolku?
- Mitkä ovat keskeiset toimialakohtaiset etenemisvaihtoehdot pitkän aikavälin päästövähennystavoitteen saavuttamiseksi? Mitkä ovat keskeiset politiikkatoimet kullakin toimialalla? Mitä päästötavoitteeseen vieviä teknologioita ja muita ratkaisuja on olemassa tai tulisi kehittää?
- Millä vaihtoehtoisilla tavoilla Suomi voisi kustannustehokkaasti täyttää vähäpäästöisyyssuositteensa (ns. politiikkaskenaario, muutama vaihtoehtoinen skenaario sisältäen myös energiataseet)?
- Mitkä ovat politiikkaskenaarioiden päästövähennykset ja poistumien lisääntyminen eri sektoreilla (energiatoimiala, liikenne, teollisuus, rakennussektori, kotitaloudet ja palvelusektori, työkalut ja jätteenhoito) ajanjaksolla 2020-2050?

- Minkälaiset ympäristövaikutukset, taloudelliset ja sosiaaliset sekä muut vaikutukset esiteillä politiikkaskenaarioilla on vertailuskenaarioon nähden? Taloudellisia vaikutuksia on arvioitava sekä kansantalouden tasolla että eri sektoreiden näkökulmasta.

Kansallisia ilmastosuunnitelmia valmisteltaessa tulee osallistaa yleisöä ja sidosryhmiä. Hankkeen toteuttajan odotetaan järjestävän työpajoja yhteistyössä tilaajan kanssa. Työ linkitetään mahdollisuuksien mukaan myös osaksi LVM:n huhtikuussa asettaman ilmastopolitiikan työryhmän työtä.

Osahanke 2 (maatalous- ja LULUCF -sektori)

Osahankkeessa 2 laaditaan maataloussektorin ja maatalousmaan, metsätalouden sekä näihin liittyvien maankäytön muutosten pitkän aikavälin skenaariot. Skenaariot rakennetaan yhdenmukaisesti osahankkeen 1 mukaisten lähtökohtien ja taustaoletuksien kanssa. Koska ilmastomuutos pitkällä aikavälillä vaikuttaa metsätaloudessa metsien kasvuun ja tuhoriskeihin sekä maataloudessa mm. globaaleihin ja kansallisiin tuotantoedellytyksiin ja hintasuhteisiin, vertailuskenaariosta sekä politiikkaskenaarioista laaditaan ilmastomuutoksen vaikutukset sisältävät variaatiot.

Tutkimuskysymyksiä:

- Millainen on maataloussektorin ja maatalousmaan, metsätalouden sekä näihin liittyvien maankäytön muutosten Suomen kasvihuonekaasukehitys vuoteen 2050 ilman uusia energia- ja ilmastopoliittisia toimia (ns. vertailuskenaario)?
- Mitkä ovat keskeiset politiikkatoimet näillä toimialoilla päästöjen vähentämiseksi sekä hiilinielujen ja -varastojen säilyttämiseksi ja lisäämiseksi?
- Mitkä ovat politiikkaskenaarioiden päästövähennykset ja poistumien lisääntyminen näillä sektoreilla (maatalous, LULUCF) ajanjaksolla 2020-2050?
- Miten ilmastomuutos vaikuttaa maatalouden ja metsätalouden skenaarioihin (vertailuskenaario, politiikkaskenaariot)?
- Minkälaiset ympäristövaikutukset, taloudelliset ja sosiaaliset sekä muut vaikutukset esiteillä politiikkaskenaarioilla on vertailuskenaarioon nähden?

Relevantteja selvityksiä, joita toteuttajan tulee huomioida ja hyödyntää:

- Tulevaisuuden energia 2030...2050. Tekesin katsaus 332/2017.
<http://tem.fi/strategia2016>
- 100-prosenttisesti uusiutuviin energialähteisiin perustuva energiajärjestelmä. Kansalliseen energia- ja ilmastostrategiaan liittyvä tarkastelu, 2016.
<http://tem.fi/strategia2016>
- Nordic Energy Technology Perspectives 2016. International Energy Agency and Nordic Energy Research.
<https://www.iea.org/etp/nordic/>
- International Energy Agency:n (IEA) aiheeseen liittyvät useat selvitykset.
<https://www.iea.org/>
- Growth by integrating bioeconomy and low carbon economy. VTT, 2018.
<http://www.vtt.fi/inf/pdf/visions/2018/V13.pdf>

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

- EU:n Energiaunionin hallintomallin mukainen pitkän aikavälin vähäpäästöisyysstrategia ja kansallinen integroitu energia- ja ilmastosuunnitelma
<https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy-and-energy-union/governance-energy-union>
- Ilmastolain mukainen pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma (609/2015 § 7)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150609>
- Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-190-6>
- Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030 – Kohti ilmastoviisasta arkea
<http://www.ym.fi/Ilmastosuunnitelma2030>
- Energia- ja ilmastotiekartta 2050. Parlamentaarisen energia- ja ilmastokomitean mietintö 16. päivänä lokakuuta 2014.
<http://tem.fi/energia-ja-ilmastostrategia>

Raportointi:

Hankkeesta tulee toimittaa tilaajalle suomenkielinen loppuraportti sekä mallinnuksen ja laskelmien tiedot ja tulokset taulukkomuodossa erillisinä tiedostoina.

6. REFORMIT

6.1 Kunnallisen ja maakuntien muutoksenhakujärjestelmän kehittämistarpeet

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 100 000 €

Aikajänne: 8/2018–2/2019

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Suomessa on kaksi toisistaan poikkeavaa valituslajia, hallintovalitus ja kunnallisvalitus. Maakuntien perustamisen myötä otetaan käyttöön myös kunnallisvalitusta vastaava maakuntavalitus.

Kunnan jäsenen muutoksenhakuoikeus on perinteisesti ollut yksi tapa valvoa kunnan toiminnan laillisuutta ja julkisten varojen käyttöä. Kunnallisvalitusoikeuteen liittyvä päätösten tiedoksianto täydentää julkisuusperiaatetta. Kunnallisvalituksella on myös oikeussuojamerkitystä. Toisaalta laajan valitusoikeutettujen piirin on katsottu voivan mahdollistaa kunnallisvalituksen käyttämisen keinona jarruttaa hankkeita esimerkiksi poliittisista syistä tai valittajan omien näkemysten mukaisesti. Vuonna 2015 voimaan tulleessa kuntalaissa otettiin huomioon mm. kunnan toiminnan muuttuminen ja erilaiset palvelujen tuotantotavat (kunnan toiminnan käsite, 6 §). Kuntalain valmistelun yhteydessä ei ollut mahdollista tehdä laajempaa selvitystä muutoksenhakujärjestelmän muutostarpeista, joten sääntelyä ei silloin muutettu. Erityislakien säätämisen yhteydessä on kuitenkin esiintynyt painetta muuttaa kunnallisvalitusjärjestelmää.

Eduskunnassa käsiteltävänä olevassa esityksessä maakuntien perustamisesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta (HE 15/2017) ehdotetaan maakuntalakiin kuntalakia vastaavaa sääntelyä maakuntavalituksesta ja sitä edeltävästä oikaisuvaatimuksesta. Maakuntavalituksessa valitusoikeutettujen piiri tulee olemaan poikkeuksellisen laaja, koska valitusoikeus on mm. kaikilla maakunnan asukkailla. Maakuntaudistusta koskevien esitysten eduskuntakäsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta (PeVL 26/2017) on kiinnittänyt huomiota muutoksenhakusääntelyn epäselvyyteen. Valiokunta piti tarpeellisena selvittää tarkemmin erityisesti sote-palvelujen valinnanvapauslakiesitykseen liittyen ne asiaryhmät, joissa hallintovalitus olisi maakuntavalitusta oikeusturvan näkökulmasta perustellumpi muutoksenhakulaji maakunnan päätöksestä, sekä sitä, olisiko tällöinkin muutoksenhaun ensi asteeksi tarkoituksenmukaista säätää oikaisuvaatimusmenettely.

Oikaisuvaatimusmenettelyn ja valituslupajärjestelmän käyttöalaa on viime vuosina laajennettu asiaryhmittäin eri hallinnonalojen lainsäädännössä. Hallintolaisissa ovat yleiset säännökset oikaisuvaatimusmenettelystä. Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 29/2018) ehdotetaan lähtökohdaksi valituslupamenettelyä muutoksenhaussa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen, ellei yksittäisten asioiden osalta erikseen toisin säädetä. Vuoden 2018 alusta voimaan tulleilla laeilla 975-978/2017 valituslupasääntely on laajennettu maankäyttö- ja rakennusasioissa kuten kaava-asioissa sekä hallintovalituksen että kunnallisvalituksen mukaisiin asioihin.

Edellä mainittujen lakimuutosten jälkeen valituslupajärjestelmä ei edelleenkään koskisi muita kunnallis- ja maakuntavalituksen alaan kuuluvia asiaryhmiä kuin maankäyttö- ja rakennusasioita ja niitä ympäristönsuojelulain, vesilain ja maa-aineslain asioita, joissa on kyseisessä laissa säädetty tehtäväksi kunnallisvalitus.

Ympäristöministeriön hallinnonala koskeva lainsäädännön muutostarve on tältä osin selvitetty ja tarvittavat lakimuutokset tehty kattavasti. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelmassa edellytetään selvitettäväksi siirtyminen kaavoitusasioissa kunnallisvalituksesta hallintovalitukseen.

Tähän liittyvän selvitystyön on tehnyt professori Eija Mäkinen: Kunnallisvalituksesta hallintovalitukseen kaavoituksessa? YM raportteja 10/2016. Lisäksi professori Mäkinen on tutkinut kunnallisvalituksen alaa ja kehittämistarpeita laajemmin teoksessa Kunnallisvalitus - Kiusantekoa vai tarpeellista valvontaa ja oikeusturvaa? (Edita, 2010).

Nyt kyseessä olevan tutkimushankkeen tarkoituksena on arvioida erityisesti kunnallisen muutoksenhakujärjestelmän kehittämistarvetta ja -keinoja yleisesti eri hallinnonaloja koskien (keskittyen muihin kuin ympäristöministeriön hallinnonalaan). Tavoitteena on etsiä keinoja, joilla kunnallisvalituksen itsehallintoon liittyvät tavoitteet voidaan turvata, mutta samalla nopeuttaa oikeudenkäyntejä ja parantaa valitusten kohdentumista oikeusturvan toteutumisen kannalta perusteltuihin asioihin. Hankkeen tarkoituksena on tuottaa myös monipuolista vaikutusarviointia. Hankkeen tuloksia on tarkoitus hyödyntää myös maakuntien muutoksenhakujärjestelmän kehittämisessä.

Tutkimuskysymyksiä:

- Miten kunnallista/maakunnallista muutoksenhakujärjestelmää tulisi kehittää ottaen huomioon mm. oikeusturvan tarve erilaisissa asioissa, käsittelyn nopeus, valmistelu- ja tuomioistuinresurssien tehokas käyttö sekä samalla itsehallinnon toteutuminen?
- Arviointia **esimerkiksi** seuraavista yksityiskohtaisemmista kysymyksistä:
 - Muutoksenhaun tarvetta vähentävät, vaihtoehtoiset asukkaan osallistumisen ja vaikuttamisen keinot. Asukkaan valitusoikeuden suhde muuhun kunnan toiminnan valvontaan.
 - Kunnallis- ja maakuntavalituksen käyttöalat suhteessa hallintovalitukseen. Minkä tyyppisissä asioissa nimenomaan kunnallis- tai maakuntavalitus on perusteltu (ml. sote- ja maakunta- sekä valinnanvapausuudistuksen myötä tulevat uudet asiaryhmät)?
 - Valituslupamenettelyn laajentamisen vaikutukset kunnallis/maakunta-asioihin?
 - Mahdollisuudet selkeyttää kunnallista ja maakunnan muutoksenhakujärjestelmää? Oikaisuvaatimusmenettelyjä koskevan sääntelyn selkeyttäminen?

Hankkeen menestyksellinen toteuttaminen edellyttää toteuttajataholta hyvää perehtyneisyyttä kunnallisen itsehallinnon kysymyksiin sekä muutoksenhakujärjestelmiin. Hakijoiden tulee ilmoittaa hakemuksessaan, mitä aineistoja heillä on käytettävissään arviointia varten. Hankkeessa tulee noudattaa hyvän tieteellisen käytännön periaatteita.

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Liittymäkohtia välillisesti hallituksen kärkihankkeeseen Sujuvoitetaan säädöksiä (mm. valituslupamenettelyn säätäminen pääsäännöksi valitettaessa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, hallitusohjelman mukainen selvitys siirtymisestä kaavoitusasioissa kunnallisvalituksesta hallintovalitukseen) hallituksen reformeihin Tulevaisuuden kunta ja Maakuntauudistus.

7. HALLITUKSEN KESKEISET KIVIJALKAHANKKEET

7.1 Valtion omistajapolitiikan ja -ohjauksen arviointi

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 7/2018–6/2019

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Valtion omistamien yhtiöiden arvo on Suomessa poikkeuksellisen suuri. OECD:n mukaan eurooppalaisessa vertailussa Suomi on kärjessä. Suomen valtio omistaa osakkeita kaikkiaan yli kuudessa-kymmenessä merkittävässä yhtiössä. Valtion yhtiöomistuksen arvo vuonna 2017 oli noin 33 miljardia euroa. Omistukset voidaan jakaa kaupallisesti toimiviin ja erityistehtäväyhtiöihin.

Valtion toiminta omistajana perustuu lakiin valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta (L 1368/2007, "omistajaohjauslaki"). Hallitus linjaa omistajapolitiikkaa mm. kerran hallituskaudessa annetuilla periaatepäätöksillä. Valtio-omistajan tavoitteena kaupallisesti toimivissa yhtiöissä on kulloinkin parhaan taloudellisen ja yhteiskunnallisen kokonaistuloksen saavuttaminen. Tätä arvioidaan kannattavuuden ja omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun perusteella. Valtion erityistehtäviä toteuttavissa yhtiöissä pyritään hyvään yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen kokonaistulokseen sekä siihen, että yritykset toimivat taloudellisesti terveellä pohjalla. Omistajapolitiikan toimeenpanemiseksi valtio harjoittaa omistamiinsa yhtiöihin kohdistuvaa omistajaohjausta. Omistajaohjauksella tarkoitetaan äänioikeuden käyttämistä yhtiökokouksissa sekä muita toimenpiteitä, joilla valtio osakkeenomistajana myötävaikuttaa omistamiensa yhtiöiden hallintoon ja toimintaperiaatteisiin.

Valtion omistajapolitiikassa ja omistajaohjauksessa tapahtui merkittäviä muutoksia noin 10 vuotta sitten, kun markkinaehtoisesti toimivien yritysten omistajaohjaus keskitettiin valtioneuvoston kansliaan. Uudistuksen keskeinen motiivi oli omistajaohjauksen eriyttäminen sääntely- ja viranomaistehävistä. Tavoitteena oli myös yhdenmukaistaa omistajaohjauksen valmistelua ja toteuttamista. Hie-man myöhemmin valtion vähemmistöomisteiset pörssiyhtiöt sijoitettiin erilliseen holding-yhtiöön, Solidiumiin. Perusteena oli mm. omistajan mahdollisuus reagoida riittävän nopeasti markkinoilla tapahtuviin muutoksiin. Omistajaohjauslakia uudistettiin vuonna 2016 mm. mahdollistamaan erityisen valtion kehitysyhtiön perustaminen. Kehitysyhtiön tarkoituksena on uuden yritystoiminnan synnyttäminen, yhtiöiden pääomarakenteen vahvistaminen sekä yritysjärjestelyiden tehokas toteuttaminen.

Hankkeen tarkoituksena on arvioida vuoden 2004 jälkeen harjoitetun omistajapolitiikan ja omistajaohjaukseen tehtyjen uudistusten onnistuneisuutta yleisesti ja suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Tehtävä edellyttää julkilausuttujen tavoitteiden identifioimista ja kriittistä tarkastelua sekä valtion, yritysten että kansantalouden näkökulmasta. Hankkeen tulee sisältää ehdotus siitä, miten tavoitteiden saavuttamista voidaan käytännössä mitata. Ainakin joltain osin tässä tulisi tukeutua kvantitatiivisiin empiirisiin menetelmiin. Arviointiin tulee sisältyä kansainvälistä vertailua, jota voidaan hyödyntää sekä toiminnan vaikuttavuuden, että vaihtoehtoisten toimintamallien arvioinnissa. Tutkimuksessa on myös syytä tarkastella valtion yritysomistuksen kehitystä ja perusteluista ottaen huomioon taloudellisen toimintaympäristön muutokset. Hankkeen menestyksellinen toteuttaminen edellyttää eri tieteenaloja edustavan osaamisen yhdistymistä tutkimusryhmässä.

Tutkimuksessa tulee hyödyntää keskeisiä julkisia aineistolähteitä mm. omistajaohjauksen vuosikertomukset, valtion omistajapolitiikkaa koskevat valtioneuvoston periaatepäätökset VTV:n tuloksellisuustarkastuskertomukset sekä olemassa olevat valtion yritysomistusta ja omistajaohjausta koskevat arvioinnit (mm. Solidium-työryhmä, 2015) sekä empiirisen osion edellyttämät relevantit yritysaineistot. Aineistojen lisäksi tutkimuksessa on tarpeen haastatella keskeisiä alan toimijoita, virkamiehiä, poliitikkoja ja ohjattavien yritysten johtoa. Kansainvälinen vertailu tulee perustua mahdollisimman ajantasaiseen aineistoon ja Suomen kannalta relevanttiin maajoukkoon. Tähän joukkoon lukeutuneen ainakin Ruotsi, jossa valtion yritysomistus on myös mittavaa ja jossa on kokemuksia erilaisten omistajaohjausratkaisujen käytöstä (ks. esim. SOU 2012:14). Valtion omistajapolitiikkaan liittyviä tietolähteitä löytyy kootusti omistajaohjausyksiyön kotisivuilta (<http://vnk.fi/omistajaohjaus>).

Tutkimuskysymyksiä:

- Miten valtion yritysomistus on pääpiirteissään kehittynyt Suomessa pidemmällä aikavälillä ja mitkä ovat olleet kehityksen taustalla vaikuttavat periaatteet ja käytännön tekijät?
- Miten ja missä valtion omistajapolitiikka on määritelty? Mitkä ovat olleet sen tavoitteet ja niissä tapahtuneet keskeisimmät muutokset?
- Kuinka selkeitä ja relevantteja tavoitteet ovat olleet?
- Miten ja kuinka tehokkaasti valtion omistajapolitiikkaa on toimeenpantu ja miten omistajaohjausta on kehitetty ottaen huomioon eri yritysryhmät ja ohjausjärjestelyt?
- Mitkä ovat olleet omistajapolitiikan ja -ohjauksen keskeisiä ongelmakohtia?
- Mitkä ovat valtion omistuksen merkittävimmät ulkoisvaikutukset (esim. kilpailu/pääomamarkkinat/yhteiskuntavastuu) ja miten niiden merkitystä tulisi arvioida?
- Onko ja miltä osin omistajapolitiikalle asetetut tavoitteet saavutettu?
- Miten valtion omistajapolitiikka ja sen toimeenpano vertautuvat suhteessa relevantteihin verrokkimaihin?
- Miten vuoden 2016 periaatepäätöksen linjaukset näyttäytyvät suhteessa aikaisempiin omistajapolitiikan tavoitteisiin ja olemassa olevaan omistajaohjauksen organisointiin?
- Mitkä ovat valtion omistajapolitiikan ja -ohjauksen vahvuudet ja heikkoudet ja miten omistajapolitiikkaa tulisi kehittää ottaen huomioon valtion yritysomistuksen eri ulottuvuudet.
- Mihin muutoksiin ja toimenpiteisiin arvion pohjalta olisi syytä ryhtyä tulevalla hallituskaudella?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hanke tuottaa tietoa seuraavan hallitusohjelman laatimisen tueksi ja tarjoaa samalla alustavan arvion vuoden 2016 periaatepäätöksessä määritellyistä omistajaohjauksen linjauksista.

7.11 Kansallisen kestävän kehityksen politiikan (Agenda2030) kokonaisarviointi

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 250 000 €

Aikajänne: 7/2018–2/2019

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Suomi on sitoutunut YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman (Agenda 2030) ja sen tavoitteiden toteuttamiseen. Hallitus on vastuussa toimeenpanosta, mutta onnistuminen edellyttää koko yhteiskunnan osallistumista.

Suomen toimeenpanotyö perustuu Suomen kestävän kehityksen toimikunnan vuonna 2013 laatimaan kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumukseen (Suomi jonka haluamme 2050) sekä hallituksen Agenda2030-toimeenpanosuunnitelmaan (VNS 1/2017). Myös Suomen kehityspolitiikka perustuu Agenda2030:n toteuttamiseen (hallituksen kehityspoliittinen selonteko, VNS 1/2016).

Agenda2030-toimeenpanosuunnitelmassaan hallitus on sitoutunut kansallisen toimeenpanotyön kokonaisvaltaiseen arviointiin kerran vaalikaudessa. Hallitus on sitoutunut myös arvioimaan, miten Suomen ulkopolitiikka kaikilla hallinnonaloilla edistää Agenda 2030:n tavoitteiden saavuttamista. (Selonteon VNS 1/2017 toimenpiteet 4.5 ja B.1)

Eduskunta on edellyttänyt, että valtioneuvosto suuntaa Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) ja valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan (TEAS) resursseja erityisesti Agenda2030-politiikkajohdonmukaisuuden edistämiseen sekä kestävään kehitykseen liittyvän monitieteisen tietopohjan vahvistamiseen (EK 27/2017 vp – VNS 1/2017 vp).

Hankkeen tuottaman tiedon hyödyntäminen:

Kansallisen kestävän kehityksen politiikan (Agenda2030) kokonaisarviointi –hankkeen tarkoituksena on tuottaa riippumaton ja kokonaisvaltainen näkemys Suomen kestävän kehityksen politiikasta.

Arviointi ja sen tulokset:

- 1) Luovat edellytyksiä eduskunnan kannanotossa (EK 27/2017 vp - VNS 1/2017 vp) peräänkuulutetulle pitkäjänteiselle ja johdonmukaiselle kestävän kehityksen politiikalle.
- 2) Vahvistavat tietopohjaa hallituksen Agenda2030-toimintasuunnitelman päivitykselle vuoden 2019 eduskuntavaalien jälkeen, sekä antavat syötteitä hallitusohjelman valmisteluun ja hallitusohjelman painopisteiden valintaan.
- 3) Tuovat sisällöllisiä impulsseja eduskuntavaalien alla käytävään yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun.
- 4) Hyödyttävät kaikkia hallinnonaloja tuottamalla tietoa niiden kestävän kehityksen työn relevanssista, tehokkuudesta, kestävydestä ja johdonmukaisuudesta.
- 5) Toimivat keskeisenä aineistona, kun Suomi vuonna 2020 raportoi kansallisesta kestävän kehityksen työstä YK:n kestävän kehityksen foorumille.

Arviointi toteutetaan kehittävänä arviointina, joka antaa hallitukselle ja Suomen kestävän kehityksen toimikunnalle tietoa siitä edistääkö nykyinen kestävän kehityksen politiikka yhteiskuntasitoumuksen ja Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamista ja millaisia vaikutuspolkuja kestävän kehityksen politiikkaan liittyy; ovatko valitut politiikkatoimenpiteet kustannustehokkaita ja tehokkaita verrattuna vaihtoehtoihin; ovatko nykyisen politiikan tuottamat muutokset kestäviä; sekä miten kestävän kehityksen politiikkajohdonmukaisuus toteutuu Suomen toiminnassa.

Arvioinnin pääpaino on OECD DAC:n arviointikriteeristöllä tarkasteltuna ensisijaisesti kansallisen kestävän kehityksen työn relevanssissa, tehokkuudessa ja kestävyudessa. Koska kansallisen Agenda2030-toimeenpanosuunnitelman valmistumisesta on kulunut vasta 1,5 vuotta, on työn tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta tässä vaiheessa mahdollista arvioida vain osittain.

Arviointiin sisältyy hallituksen selonteon edellyttämänä erillinen kokonaisvaltainen arviointi siitä, miten Suomen ulkopoliittika kaikilla hallinnonaloilla edistää Agenda 2030:n tavoitteiden saavuttamista. Tämän arvioinnin tavoitteena on erityisesti tuottaa näkemyksiä ja suosituksia siitä, miten toiminnan johdonmukaisuutta kestävän kehityksen edistämiseksi Suomen rajojen ulkopuolella voitaisiin kehittää, sillä universaalin Agenda 2030:n tehokas toimeenpano edellyttää kokonaisvaltaista otetta ja politiikkajohdonmukaisuutta hallinnonaloilta aivan uudella tavalla.

Tutkimuskysymyksiä:

- Saavutetaanko nykyisellä kestävän kehityksen politiikalla ja toimenpiteillä pysyviä sosiaalista, taloudellista ja ympäristöllistä kestävää kehitystä edistäviä yhteiskunnallisia muutoksia?
 - Mitä lisäarvoa politiikkamalli tuo hallinnonalojen toimintaan ja eri hallinnonalojen kokonaisuuteen?
 - Miltä osin politiikkamalli toimii / ei toimi tavoitellusti?
 - Onko toiminta johdonmukaista kestävän kehityksen näkökulmasta?
 - Ovatko toimenpiteet kattavia, relevantteja ja oikein mitoitettuja suhteessa tavoitteisiin?
 - Ovatko toimenpiteet kustannustehokkaita verrattuna vaihtoehtoihin toimenpiteisiin?
- Millaiseen vaikutuspolkuajatteluun / muutosteorioihin Suomen kestävän kehityksen politiikka perustuu?
- Miten ihmisoikeusperustaisuus ja Agenda2030:n leave no-one behind -ajattelu toteutuu Suomen kestävän kehityksen politiikassa?
- Ulkopoliittikan eri hallinnonalojen ja kestävän kehityksen tavoitteiden yhteyksien määrittäminen ja systemaattinen esittäminen
 - Miten johdonmukaista Suomen ulkopoliittika on kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi?
 - Tukeeko Suomen politiikkamalli kestävän kehityksen politiikkajohdonmukaisuutta Suomen rajojen ulkopuolella ja ulkopoliittikan eri hallinnonaloilla; miten ja missä määrin?
 - Mitkä ovat tarvittavat realistiset toimenpiteet Agenda 2030:n toimeenpanon ulkoisen ulottuvuuden johdonmukaisuuden ja tuloksellisuuden merkittäväksi edistämiseksi lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä?

Muita huomioita:

- Arvioinnin lähestymistapana tulee olla teorialähtöinen arviointi, jossa huomio kiinnittyy vaikuttavuuspolkujen taustalla oleviin muutosteorioihin.
- Arvioinnissa tulee huomioida ja hyödyntää viimeaikaisia kansallisia sektoriarviointoja sekä Suomen politiikkoihin kohdistuneita kansainvälisiä arviointoja (mm. OECD ja YK).
- Arvioinnin tulee antaa eväitä kestävän kehityksen kansallisen arviointistruktuurin jatkokehittämiseen.
- Sidosryhmien ja kansallisen sekä kansainvälisen arviointiyhteisön osallistaminen arviointiin on tärkeää.

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Arviointi on oleellinen osa hallituksen Agenda2030 –toimeenpanosuunnitelman (VNS 1/2017) toteutusta. Hallitus on sitoutunut arvioinnin toteutukseen seuraavissa selonteon kohdissa:

4.5: *”Suomen kestävän kehityksen politiikkaa ja Agenda2030:n kansallista toimeenpanoa arvioidaan kokonaisvaltaisella ja riippumattomalla arvioinnilla neljän vuoden välein, ensimmäisen kerran vuonna 2019. Toimeenpanosuunnitelmaa päivitetään tämän jälkeen arvioinnin suositukset huomioiden.*

B.1: *”Laaditaan kokonaisvaltainen arvio siitä, miten Suomen ulkopoliittika kaikilla hallinnonaloilla edistää Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamista, ja miten toiminnan johdonmukaisuutta kestävän kehityksen edistämiseksi Suomen rajojen ulkopuolella voitaisiin kehittää.”*

Tietotuotannon pääasialliset muodot ja raportointi:

Raportointi:

Loppuraportista tulee toimittaa englanninkielinen kieliversio. Lisäksi tulee laatia policy brief suomeksi ja englanniksi.

Lisätietoa:

Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus ”Suomi jonka haluamme 2050”

<http://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/FINAL+Kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+yhteiskuntasitoumus+20+4+2016.pdf>

Valtioneuvoston selonteko ”Kestävän Kehityksen Suomi” VNS 1/2017

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_1+2017.pdf

Hallituksen kehityspoliittinen selonteko VNS 1/2016

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_1+2016.pdf

Eduskunnan kirjelmä EK 27/2017 vp – VNS 1/2017 vp

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskunnanVastaus/Documents/EK_27+2017.pdf

Tilannekatsaus Suomen valmistautumisesta kestävän kehityksen politiikan arviointiin

<http://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Preparation+of+national+A2030+evaluation+2019>

Kestävän kehityksen asiantuntijajaneelin näkemyksiä arvioinnin lähtökohdiksi

https://media.sitra.fi/2017/02/27175312/Viisi_karkea_kestavampaan_kehitykseen-2.pdf

7.11 Evaluation of national sustainable development policy (Agenda2030)

Maximum amount of the available appropriation: 250 000 €

Time span: 7/2018 - 2/2019

Background of the data needs and a description of the needs, including justifications:

Finland is committed to the implementation of the UN 2030 Agenda for Sustainable Development and its goals. The Government is responsible for the implementation, but participation by the whole society is required for it to be successful.

Finland's efforts for the implementation are based on Society's Commitment to Sustainable Development (The Finland we want by 2050) drawn up by the National Commission on Sustainable Development in 2013, and on the Government's implementation plan for the 2030 Agenda (VNS 1/2017). Finland's development policy is also based on the implementation of the 2030 Agenda (Government Report on Development Policy, VNS 1/2016).

In its implementation plan for the 2030 Agenda, the Government has committed itself to a comprehensive assessment of the national implementation efforts once per electoral term. The Government is also committed to assessing how Finland's foreign policy in all administrative branches promotes the achievement of the goals of the 2030 Agenda. (Measures 4.5 and B.1 in the report VNS 1/2017)

Parliament has required that the Government direct resources of the Strategic Research Council (SRC) and the Government's Analysis, Assessment and Research Activities especially to promoting the consistency of policies according to the 2030 Agenda and to reinforcing the multidisciplinary knowledge base related to sustainable development (EK 27/2017 vp – VNS 1/2017 vp).

Utilisation of the information produced in the project:

The purpose of the evaluation of national sustainable development policy (Agenda2030) is to provide an independent and comprehensive view on sustainable development policy in Finland.

The evaluation and its results:

- 1) Create preconditions for the coherent and long-term sustainable development policy that was called for in Parliament's position (EK 27/2017 vp - VNS 1/2017 vp).
- 2) Strengthen the knowledge base for updating the Government's implementation plan for the 2030 Agenda after the parliamentary elections in 2019, and provide input into the preparation of the Government Programme and in choosing the focus areas in the Government Programme.
- 3) Provide content for societal policy debate preceding the parliamentary elections.
- 4) Benefit all administrative branches by producing information on the relevance, efficiency, sustainability and coherence of their sustainability work.
- 5) Serve as an input for Finland's next VNR report to the UN High-level Political Forum on Sustainable Development in 2020.

The assessment will be carried out as a developmental evaluation that will provide the Government and the National Commission on Sustainable Development with information on whether the current sustainable development policy promotes the achievement of the goals of Society's Commitment to Sustainable Development and the 2030 Agenda and what kind of impact pathways are related to sustainable development policy. It also provides information on whether the chosen policy measures

are cost-effective and efficient compared with the alternatives; whether the changes brought by the current policy are sustainable; and how policy coherence for sustainable development is realised in Finland's activities.

Based on the OECD DAC's evaluation criteria, the main emphasis in the evaluation is on the relevance, efficiency and sustainability of the national efforts. Because only 1.5 years have passed since the completion of the national implementation plan for the 2030 Agenda, the impact and effectiveness of the efforts can only be assessed partially at this stage.

As required in the Government Report, the assessment will include a separate comprehensive assessment of the different ways in which Finland's foreign policy can contribute to the achievement of goals across all administrative branches, and ways in which the coherence of practices and procedures to drive sustainable development outside Finland could be developed. This is important because efficient implementation of the universal 2030 Agenda requires an entirely new kind of comprehensive approach and coherence in the policies of the administrative branches.

Research questions:

- Will the current sustainable development policy and measures help achieve societal changes that promote permanent socially, economically and environmentally sustainable development?
 - What added value does the policy model bring to the operation of the administrative branches?
 - To what extent does the policy model work in the desired way?
 - Are the activities coherent from the sustainable development point of view?
 - Are the measures comprehensive, relevant and proportionate in relation to the goals?
 - Are the measures cost-effective compared with alternative measures?
- What kind of impact pathway thinking/ theories of change is Finland's sustainable development policy based on?
- How are the human rights -based approach and the leave no-one behind thinking of Agenda 2030 realised in Finland's sustainable development policy?
- Definition and systematic presentation of the links between the different administrative branches of foreign policy and the sustainable development goals
 - How coherent is Finland's foreign policy in terms of achieving the sustainable development goals?
 - Does Finland's policy model support the coherence of sustainable development policy outside Finland and in the different administrative branches of foreign policy? How and to what extent?
 - What are the policy measures would improve the coherence and effectiveness of external policies in the implementation of the 2030 Agenda significantly in the short, medium and long term?

Additional remarks:

- The approach in the assessment should be a theory-based assessment in which attention is paid to the theories of change behind the impact pathways.
- Recent national sectoral assessments and international assessments conducted on Finnish policies need to be taken into account and utilised (e.g. OECD and the UN).
- The assessment should provide guidance for further development of the national assessment structure for sustainable development.

- Involvement of stakeholders and the national and international assessment community in the evaluation is important.

Links with the Government Action Plan, government strategies and other analysis, assessment and research activities:

Evaluation is an essential part of the Government's implementation plan for the 2030 Agenda (VNS 1/2017). The Government has committed itself to implementing an assessment in the following parts of the report.

4.5: *"A comprehensive and independent assessment of Finland's sustainable development policy and the national implementation of the 2030 Agenda will be conducted every four years, starting in 2019. The implementation plan will be updated to ensure consistency with the recommendations made."*

B.1: *"An overall assessment will be drawn up of the different ways in which Finland's foreign policy can contribute to the achievement of goals across all administrative branches, and ways in which the coherence of practices and procedures to drive sustainable development outside Finland could be developed."*

The principal forms of information production and reporting:

A version in English must be provided of the final report. In addition, a policy brief must be drawn up in Finnish and English.

Further information:

Society's Commitment to Sustainable Development "The Finland we want by 2050"

<http://kestavakehitys.fi/en/commitment2050>

Government Report "Sustainable Development in Finland" VNS 1/2017

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79455/VNK_J1117_Government_Report_2030Agenda_KANSILLA_netti.pdf?sequence=1

Government Report on Development Policy VNS 1/2016

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=341918&contentlan=2&culture=fi-FI>

Parliamentary communication EK 27/2017 vp — VNS 1/2017 vp (link in Finnish)

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskunnanVastaus/Documents/EK_27+2017.pdf

Overview of Finland's preparations for the sustainable development policy assessment

<http://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Preparation+of+national+A2030+evaluation+2019>

The Expert Panel on Sustainable Development's views to serve as starting points for the assessment

<https://www.sitra.fi/en/publications/impact-pathways-shared-evaluation-drivers-change/>

7.12 Seuraamuskäytäntö rattijuopumuksissa ja ajokielloissa

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 80 000 €

Aikajänne: 7/2018—1/2019

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Ajokieltojen määrääminen siirtyy hallitusohjelman mukaisesti vuonna 2019 kokonaan poliisille ja samalla perustunnusmerkistön mukaiset rattijuopumukset siirtyvät käsiteltäväksi sakkomenettelyssä. Tämä merkitsee, että poliisi ja syyttäjät ryhtyvät käyttämään tuomio- ja toimivaltaa, joka on aikaisemmin kuulunut yleisille tuomioistuimille. Muutokset koskevat SM:n, OM:n ja LVM:n hallinnon alaa ja lainsäädäntöä (ks. HE 103/2017 vp). Uudistuksen täytäntöönpano edellyttää, että poliisilla ja syyttäjillä on käytössään kattava ja ajantasainen kuva rattijuopumusten rangaistuskäytännöstä ja kaikkia ajokieltoja koskevasta oikeuskäytännöstä. Paras tapa saada tarvittava tieto käyttöön on toteuttaa vallitsevaa oikeuskäytäntöä koskeva tutkimus, jota hyödynnetään uudistuksen täytäntöönpanossa eli poliisin ajokielto-ohjeiden ja sakkokäsikirjan päivittämisessä.

Täytäntöönpanon tueksi on tarpeen toteuttaa tuomioistuinten ratkaisukäytäntöä koskeva empiirinen tutkimus, jossa tarkastellaan eri mittaamisperusteiden vaikutusta rangaistuksen ja ajokiellon määräämiseen (kuinka ankaria seuraamuksia eri teoista tuomitaan?). Tässä yhteydessä tulee selvittää myös tuomioistuinten ratkaisukäytäntö liittyen alkolukolla valvottuun koeaikaan (alkolukkolainsäädännön kokonaisuudistus tuli voimaan vuoden 2016 lopussa). Seuraamuskäytäntöä tarkastellaan ennen kaikkea tilastollisesti (normatiivinen tilastollinen malli) ja tuloksia esitetään taulukoina. Perusteluita kuvataan oikeustieteen menetelmin tarvittavin osin myös laadullisesti. Tavoitteena on kartoittaa eri tekemuotoihin liittyviä tyyppiseuraamuksia ja niistä poikkeamisen perusteita. Aineistona hyödynnetään tuoretta oikeuskäytäntöä (edustava otos tai kokonaisuaineisto, tarvittaessa osittettuna ilmiön piirteiden mukaan), jonka tulee kattaa vähintään yhden vuoden ajanjakso.

Tutkimuskysymyksiä:

- Millainen on *rattijuopumuksen vallitseva rangaistuskäytäntö*? (kuinka monta päiväsakkoa eri promillemääristä tuomitaan? Miten arvioidaan huumausaineita, muita huumausaineita sekä näiden ja alkoholin yhdistelmiä? Missä tapauksissa tuomitaan vankeutta? Miten uusiminen vaikuttaa? Missä tilanteissa promillemäärän mukaisesta käytännöstä poiketaan? Miten muun muassa ajoneuvolaji, matkustajat, olosuhteet ja tekopaikka vaikuttavat?
- Millainen on yleisten tuomioistuinten vallitseva *ajokiellon määräämiskäytäntö* ajokorttilain 64 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa (kuinka pitkiä kieltoja määrätään ja mistä pituus riippuu? miten otetaan huomioon vaikutukset toimeentuloon ja välttämättömään liikkumiseen? Millaisissa tilanteissa määrätään ehdollinen ajokielto? Milloin ajo-oikeus on ammatin takia välttämätön ja mitä muita erityisen painavia syitä hyväksytään? Kuinka pitkä koeaika määrätään ja mikä pituuteen vaikuttaa? Kuinka pitkä ehdollinen ajokielto ja koeaika määrätään alkolukolla valvotun ajo-oikeuden yhteydessä ja mikä pituuteen vaikuttaa?).

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallitusohjelma (liite 6, kohta "Rangaistusmääräysten käyttöalan laajentaminen"). HO:n toimeenpanosuunnitelma (Hallituksen keskeiset kivijalkahankkeet, hanke 9, Oikeudenhoidon uudistamisohjelman toimeenpano).

8. MUUT TIETOTARPEET

8.6 Työvoiman ammatillinen liikkuvuus ja saatavuusongelmien ratkaisut

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 200 000 €

Aikajänne: 7/2018–12/2019 (väliraportti 2-4/2019)

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Talouden käännyttyä kasvu-uralle työvoiman kysyntä kasvaa, mutta ei kohdistu välttämättä samantyyppiseen osaamiseen kuin ennen finanssikriisistä alkanutta pitkää taantumaa. Meneillään oleva teknologinen murros muuttaa nopeasti työtehtävien sisältöä ja työvoiman kysynnän rakennetta. Seurauksena on, että monet perinteiset taidot ja ammatit tulevat tarpeettomiksi tai katoavat. Kehitys asettaa kasvavia vaatimuksia ammatilliselle liikkuvuudelle eli työvoiman valmiuteen vaihtaa ammatteja ja kouluttautua uudelleen.

Osa avointen työpaikkojen ja työnhakijoiden kohtaamattomuudesta liittyy maantieteelliseen sijaintiin. Osaavaa työvoimaa voi löytyä muualta maasta, mutta pendelöinti tai muuttaminen ei jostain syystä tule kysymykseen. Työvoiman keskittyminen kasvukeskuksiin on alueellisen liikkuvuuden ilmentymä, mutta pahentaa kohtaanto-ongelmaa niiden ulkopuolella. Mm. globaalinen arvoketjujen myötä tuotannon sijoittuminen vaihtelee entistä nopeammin, mikä aiheuttaa myös työvoiman alueelliselle liikkuvuudelle kasvavia haasteita.

Hallitus on tunnistanut työvoiman liikkuvuuden yhdeksi positiivisen työllisyyskehityksen/osaavan työvoiman saatavuuden kannalta keskeiseksi tekijäksi ja sen edistämiseksi on tehty useampiakin politiikkatoimenpiteitä. Suomessa ei ole kuitenkaan viime vuosina tehty kattavaa tutkimusta työvoiman ammatillisen liikkuvuuden tasosta ja viimeaikaisesta kehityksestä. Tämä tutkimushanke tuottaa ajantasaisen kuvan työvoiman ammatillisen liikkuvuuden tasosta ja kehityksestä Suomessa sekä sen merkityksestä osana työvoiman saatavuusongelmien ratkaisemista. Hankkeen tulee sisältää arvio kehityksen suunnasta ja siihen keskeisesti vaikuttavista tekijöistä (esim. demografia, teknologinen kehitys, koulutustaso) sekä työvoiman ammatillisesta liikkuvuudesta verrattuna muihin vastaavan kehitystason maihin ja tuottaa suosituksia osaavan työvoiman saatavuuden helpottamiseksi.

Ammatillista liikkuvuutta tulee tarkastella erikseen ainakin sukupuolittain, ikäryhmittäin ja mahdollisuuksien mukaan myös muiden talouspolitiikan kannalta relevanttien taustamuuttujien suhteen (esim. koulutusaste, toimiala jne.). Hankkeessa tulee myös arvioida alueellisen ja ammatillisen liikkuvuuden keskinäistä merkittävyyttä osaavan työvoiman saatavuusongelmien selittäjänä. Kansainvälisen vertailtavuuden vuoksi voisi olla perusteltua pyrkiä toistamaan esimerkiksi Eurofound (2017) tutkimuksen asetelma suomalaisella aineistolla.

Alueellista liikkuvuutta tarkastellaan siltä osin kuin se on tarpeen koherentin kokonaiskuvan saamiseksi ja mm. ammatillisen ja alueellisen liikkuvuuden välisten mahdollisten kytkösten selvittämiseksi. Tältä osin on otettava huomioon käynnissä oleva työvoiman alueellista liikkuvuutta koskeva valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) hanke ”Alueellisen liikkuvuuden ja monipaikkaisuuden mahdollisuudet ja seuraukset” (http://tietokayttoon.fi/hankkeet/hanke-esittely/-/asset_publisher/alueellisen-liikkuvuuden-ja-monipaikkaisuuden-mahdollisuudet-ja-seuraukset) ja välitettävä sen kanssa päällekkäinen työ.

Ammatillisen liikkuvuuden määrittelyyn ja eri määrittelyjä vastaavien empiiristen aineistojen saatavuuteen liittyy tutkimuksellisia haasteita. Tutkimussuunnitelmassa tulee tehdä ehdotuksia siitä, miten ammatillisen liikkuvuuden kehitystä voitaisiin tutkia ja seurata mahdollisimman politiikkarelevantilla tavalla ottaen huomioon myös aineistojen saatavuus. Tarpeen mukaan suunnitelma voi sisältää ehdotuksen uusien, hanketta varten muodostettavien mikroaineistojen hankinnasta.

Tilannekuvan ohella hankkeessa tulee arvioida ammatillisen liikkuvuuden esteitä, kannusteita ja mahdollisuuksia sekä esittää toimenpiteitä, joilla kansantalouden toimivuuden kannalta tarpeellista ammatillista liikkuvuutta voidaan lisätä – jo päätettyjen toimenpiteiden lisäksi. Ammatillisen liikkuvuuden edistämistä koskevat toimenpidesuosituksot on sovittava osaksi laajempaa, osaavan työvoiman saatavuusongelmia lieventävää toimenpidekokonaisuutta, joka voi sisältää myös alueellista liikkuvuutta edistäviä toimia.

Hankkeen tulee sisältää perusteellinen kirjallisuuskatsaus, jossa liikkuvuuden määrittelyn ohella käydään läpi myös muiden maiden kokemuksia ja empiiristä näyttöä liikkuvuutta edistävästä politiikkatoimista. Mahdollisuuksien mukaan hanke voi sisältää myös jo tehtyjen politiikkatoimenpiteiden vaikutusarviointia sopivien aineistojen ja tilastollisten menetelmien avulla. Esimerkkinä kysymyseen voisi tulla vuoden 2017 alusta käyttöön otetun liikkuvuusavustuksen vaikutusarviointi.

Tulevien kasvupalvelujen kehittämistä silmällä pitäen hankkeessa arvioidaan työn murroksen myötä yleistyvän uuden työn ja yrittäjyyden vaikutuksia osaavan työvoiman saatavuuteen vaikuttavana tekijänä sekä digitaalisten alustaratkaisujen (mm. työmarkkinatori ja järjestöjen työllisyyspalvelut) ja koulutuspalveluiden merkitystä saatavuusongelmien ratkaisemisessa.

Erityisesti aineistojen kokoamisen mahdollisesti liittyvien viipeiden vuoksi hankkeen aikajänne ulottuu vuoden 2019 loppuun. Hanke tuottaa kuitenkin väliraportin, niin että sen tuottama informaatio on hallitusneuvottelijoiden käytettävissä keväällä 2019. Väliraportti perustuu mm. kirjallisuuskatsaukseen ja muuhun tuolloin käytettävissä olevaan tutkimusmateriaaliin. Väliraportin tarkemmasta aikataulusta ja sisällöstä sovitaan ohjausryhmässä. Kaikki analyysit ja lopulliset suositukset sisältävä loppuraportti valmistuu joulukuussa 2019.

Tutkimuskysymyksiä:

- Miten ammatillinen liikkuvuus voidaan käsitteenä kuvata ja määritellä sekä minkälaisista työmarkkinoiden dynamiikan ilmiöistä ammatillisen liikkuvuuden kokonaisuus muodostuu ja mitkä ovat liikkuvuuteen vaikuttavat tekijät?
- Mikä on työvoiman ammatillisen liikkuvuuden taso ja viimeaikainen kehitys Suomessa yli ajan ja suhteessa muihin maihin?
- Mitkä tekijät selittävät havaittua ammatillisen liikkuvuuden kehitystä?
- Mitä voidaan sanoa alueellisen ja ammatillisen liikkuvuuden keskinäisestä suhteesta ja merkittävyydestä keinona edistää avoimien työpaikkojen täyttymistä ja lievittää osaavan työvoiman saatavuusongelmia?
- Mitkä ovat ammatillisen liikkuvuuden keskeisiä esteitä/kannusteita ja miten niitä voitaisiin edelleen madaltaa/edistää ottaen huomioon myös yksilöiden eri elämänvaiheet?
- Miten voimassa oleva lainsäädäntö ja sen soveltaminen vaikuttavat työvoiman ammatilliseen liikkuvuuteen (mm. ammattisuoja ja työn vastaanottovelvollisuus) ja miten sääntelyä kehittämällä voitaisiin edistää ammatillista liikkuvuutta?

- Mikä yhteys tutkintojen rakenteella ja koulutuksella on ammatilliseen liikkuvuuteen? Mikä motivoi kouluttautumaan uudelleen ja millaiset uudistukset koulutuksessa tukisivat ammatillista liikkuvuutta?
- Millainen rooli julkisilla yritys- ja työvoimapalveluilla (kasvupalveluilla) ja erityisesti digitaalisilla ratkaisilla voisi olla ammatillisen liikkuvuuden edistämässä ja työvoiman saatavuusongelmiin vastaamisessa (esim. tieto, neuvonta ja uraohjaus) eri toimijoiden välinen vastuunjako ja yhteistyö huomioiden?
- Miten uudet työn ja yrittäjyyden muodot vaikuttavat ammatillisen liikkuvuuden kehitykseen ja tarpeeseen ja mikä on niiden merkitys työvoiman saatavuusongelmien näkökulmasta? Miten ammatillisen liikkuvuuden pohjalta voidaan ennakoida osaamis- ja työvoimatarvetta eri alueilla?
- Minkälaisia politiikkatoimia ja käytännön toimenpiteitä työvoiman ammatillisen liikkuvuuden edistämiseksi olisi syytä käynnistää ja vahvistaa saatavilla olevan kokonaistilannekuvan ja tehdyn analyysin perusteella (ml. muiden maiden kokemukset)? Millaisia painotuseroja eri ikäryhmien, sukupuolten, ammattien/toimialojen ja alueiden välillä on ja millaisia ratkaisuehdotuksia niihin on esitettävissä?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hanke liittyy hallitusohjelman toteutukseen, erityisesti Työllisyys ja kilpailukyky sekä Osaaminen ja koulutus -painopisteisiin. Hankkeen toteutus tukee hallituksen kehysriihen (11.4.2018) päätöksiä ja niiden arviointia sekä maakuntauudistukseen ja kasvupalveluihin valmistautumista ja vastaa talousneuvoston tietotarpeisiin.

Tutkimusesitykseen liittyy käynnissä oleva VN TEAS -hanke ”Alueellisen liikkuvuuden ja monipaikkaisuuden mahdollisuudet ja seuraukset”, joka valmistuu 12/2019.

Koulutusratkaisujen osalta hankkeella voi olla yhtymäkohtia tässä haussa olevaan teemaan 2.4. ”Jatkuvan oppimisen rakenteet – kansainvälinen vertailu”.

Eurofound (2017) Employment transitions and occupational mobility in Europe: The impact of the Great Recession, Publications Office of the European Union, Luxembourg. <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2017/employment-transitions-and-occupational-mobility-in-europe-the-impact-of-the-great-recession>

VNK (2009) Ammatillinen liikkuvuus Suomessa vuosina 1989-2007, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2009. <http://vnk.fi/julkaisu?pubid=3737>

8.7 Metsälappalaisen kulttuurin erityispiirteet ja kulttuuri-identiteetti

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 80 000 €

Aikajänne: 7/2018—5/2019

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Ajoittain kiihkeänä etenevässä keskustelussa saamelaisuudesta on jäänyt varjoon tarkastella metsälappalaisten historian, kielen ja kulttuurin erityispiirteitä ao. väestön omista lähtökohdista. Lapin alueella on perinteisesti elänyt eri kansanryhmiä, jotka ovat olleet vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, mutta joille on myös kehittynyt kulttuurisia erityispiirteitä.

Tiedossa on, että saamen kieltä on käytetty nykyistä saamen kotiseutualuetta laajemmalla alueella. Osansa saamen kielen väistymisessä monilla alueilla on ollut myös suomen kieltä suosivalla politiikalla, ns. suomalaistamistoimilla. Yhteys saamen kieleen on monin paikoin katkennut jo joitakin aikoja sitten.

Metsälappalaisilla on kuitenkin tarve ymmärtää paremmin omaa taustaansa ja kulttuuriaan, sekä kokea hyväksyttäväksi identifioitua oman ryhmänsä jäseniksi. Tässä selvityksessä ei ole tarkoitus peilata kysymystä metsälappalaisuudesta suhteessa Saamelaiskäräjien vaaliluettelon kriteereihin, vaan kulttuuri edellä selvittää yhteisön oman historian ja mm. tapakulttuurin näkökulmasta kyseisen ryhmän erityispiirteitä. Tästä näkökulmasta on tarkoitus esittää myös suosituksia kulttuurin elinvoimaisuuden ylläpitämiseksi. Tutkimus monipuolistaisi siten keskustelua pohjoisten alueiden historiasta ja kulttuureista.

Tutkimuskysymyksiä:

- Mitkä ovat nykyisen saamen kotiseutualueen eteläpuoleisen alueen väestön kulttuurisia erityispiirteitä? Milloin esimerkiksi saamen kielen käyttö on väistynyt? Miten ihmiset itse luonnehtivat metsälappalaisen kulttuurin erityispiirteitä tänä päivänä?
- Mitä voisivat olla metsälappalaista kulttuuria elvyttäviä toimenpiteitä? Miten ao. ryhmään kuuluvien ihmisten omaa identiteettiä voitaisiin tukea?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Tällä hallituskaudella on ollut vireillä runsaasti saamelaisiin liittyviä hankkeita, esimerkiksi sovinto-prosessin käynnistäminen. Tietotarve on erittäin kiireellinen, koska esitys saamelaiskäräjälain uudistamisesta on juuri valmistumassa ja hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syyslukukauden alussa. Pitkään valmistellun esityksen tueksi ja jatkovalmistelua ajatellen tarvitaan tietoa alueella olevien eri ryhmien tilanteesta.